

deceat virgo desponderetur, siquidem ex ea com-
modi quid sponsus capere vellet. Duodecimo namque
anno virgo maturâ vtro, et humilis, ut jam ante dixi,
existimatur. » Quæ adducti etiam hsdem pene verbis
Zonaras, tom. II Annalium, et mentem Dionis clare
proponit. Hoc ipsum strictim tangit Suetonius Au-
gustinus lib. 34 : « Cumquæ etiã inimicituritate spon-
sarum, et matrimoniorum crebra mutatione vim legis
eludi sentiret, tempus sponsas habendi coarctavit. »
Quo pertinet Cail locus, l. pœn. d. De sponsal., quem
ex ejus lib. I, ad l. Julliam et Papiam Paudectarium
confirmatores delibarunt : « Sæpe justæ ac necessa-
riæ causæ non solum annum vel biennium, sed etiam
triennium aut quadriennium, et ulterius trahunt
sponsalia, veluti valetudo sponsi sponsæve, vel mor-
tes parentum, aut capitalia crimina, aut longiores
peregrinationes, quæ ex necessitate fiunt. » Vide
etiam Cuiacium, libro XVI Observat., cap. 35.

(5) *Propinquabile.*] Alias, *propinquitabile*. Tunc
delendum, memorari parentes.

(6) *Die septimo.*] Ita Ms. Audomarensis, et Meta-
phrastes. Deest impressis. Exprimitur hic ritus qua-
rundam gentium septem diebus nuptias celebrantium,
Gen. XXIX, 27, de nuptiis Jacob et Liæ : *Imple heb-
domadam dierum hujus copulæ.* Judicum XIV, 12 :
Quod si solveritis mihi intra septem dies convivii. Et
vers. 17 : *Septem igitur diebus convivii sebat ante
eum.* Tobie VIII, 25 : *Adjuravit Raguel Tobiam, ut
duas hebdomadas moraretur apud se.* Nempe, ait Se-
rarius noster, epulum nuptiale in decimum quartum
diem porrigitur, propter duplicatam scilicet lætitiã
ob nuptias et demonium illud expulsum. Augustinus,
q. 89 in Genesis : « Quod ait, *Consumma septima-
nam istius, ad nuptiarum celebrationem pertinet,*
quæ septem diebus celebrari solent. » Hieronymus,
trahit in Genes. : « Dicitur ei a socero Laban ut se-
ptem dies pro nuptiis prioris sororis expleat. » Obi-
nuit is mos apud Orientales, et apud Judæos etiam
num servatur. Ex hac Vita colligitur etiam viginisse
apud Ægyptios.

(7) *Caucum.*] Ita Ms. Audomarensis, uti et hic infra,
cap. 15, Editiones, *catinum*. Usurpatur hæc vox tum
a Græcis, tum a Latinis. Glossæ Græcolatine, *καύμα,*
patera. Suitas : *καυκίον παρ' ἡμῶν, κάλεξ δὲ παρὰ σο-*

ποις. Quod vulgo *caucum* doctioribus dicitur *calix*.
Marcellus Empiricus, cap. 25 : « Verinis terrenus
exfoditur, et in ligneo cauco ponitur, si fieri potest,
fisso, et ferro illigato. » Hieronymus, libro II contra
Jovinianum, cap. IX : « Quodam vero tempore habens
ad potandum caucum ligneum, vidit puerum manu
concavâ bibere. » Ita ibi legendum u 151 esse, ex
Ms. monol, supra, ad Vitam sancti Pauli primi ere-
mitæ, cap. 14, n. 55. Vide Onomasticon.

(8) *Psiathium.*] Frequens hæc dictio apud Asceticos
scriptores de lecto et mattula Ascetarum. Hæc ead. m
Vita, cap. 14, pro *psiathio* alia editio habet *mattatam*.
Vide dicta ad Vitam Pachomii, cap. 43, n. 40.

(9) *Abstinentiæ suæ regulam,* etc., non mutant.]
Ephraim sermone ascetico sive de vita monastica :
« Sancti probatissimique olim Patres, jactis firmiter
unius regulæ fundamentis, canonem, quem semel
arripuerant, ad finem usque vite retinuerunt. Nam
alii quinquaginta annis, alii pluribus, » etc. Idem
sermone parænetico de Adventu Domini : « Canonem
unum retine, sicut etiam sancti fecerunt Patres, qui
ad quinquaginta et ultra annos non mutarunt canonem
ac regulam. »

(10) *Per impositionem manus presbyter ordinatus.*] Ita
ipsis apostolorum temporibus ordinatio presbyte-
rorum manuum impositione seu χειροθεσία est facta :
(I Timoth. IV, 14 ; v. 22.) Vide Onomasticon

(11) *Enei.*] Ita scribendum et legendum. Hactenus
editum *ænei*. Quod etsi intelligi possit, quod instar
æris præ stupore dirigerint, non tamen ita scribit
auctor. Græce est *ἐνεοί*. Est autem Græcis *ἐνεός* *per-
cussus*. Hesychius, *ἐνεοί, εκπληκτοί*. Vide Onomast.

(12) *Cum magna phantasia.*] Id est, apparatu. Ni-
cephorus, libro XI, cap. 18, de Valente imperatore :
« Cum autem Epiphaniurum festus dies adesset, cum
universa, quam secum habebat phantasia, manique et
splendida pompa in Ecclesiam venit. » Græce est,
ὄν τῇ περὶ αὐτὸν φαντασία.

(13) *Chameuniis.*] Ita legendum. Quæ vox etiã in
manuscripto sæpe depravata est. Vetes editio habet,
Cammenis. Coloniensis, *Caumenis*. Quod postremum
ortum ex transpositione litterarum, quæ in quibusdam
vobis valde sollemnis fuit.

JANUARI I.

VITA SANCTI BASILII (1),

CÆSAREÆ CAPPADOCIÆ ARCHIEPISCOPI.

AUCTORE AMPHILOCHIO (2), ICONII EPISCOPI,
INTERPRETE URSO (3) S. R. E. SUBDIACONO.

PRÆFATIO INTERPRETIS.

Beati Basilii, Cæsareæ Cappadociæ præsulis, Vitam me in Latinam vertisse dictionem, secundum postu-
lationem tuam, cognosce. Neque enim inobediens esse tibi debeo, qui omnibus fratribus meis et proximis
debitor sum. Sed utinam tam bene quam prompte, tam utiliter, quam feliciter, quod postulasti, fecerim exe-
cutus; præsertim cum necessario super hoc fueris exhortatus, et ut tantus vir apud Latinos, quemadmodum
apud Græcos, celebris habeatur, jure sategeris. Denique licet ejus quædam salutifera scripta sermo Latinus
habeat, vita tamen illius quam sit admirabilis hactenus ignoratur. Et certe satis incongruum est quod
docuerit sciri, et quid fuerit operatus nesciri: cum sanctus vir, utpote imitator illius de quo Lucas
scribit, quia coepit Jesus facere et docere (Act. I), non solum verba Dei dicebat homines, sed, ut
magnus vocaretur in regno cælorum, antea faciebat. Fruere igitur salubrius doctrinis ejus; et ne
forte dicas illum docuisse et non fecisse, jam nunc scies quia fecit quod docuit, et de cætero habebis
quod imiteris.

152 Licet ante hoc opus ego non præsumperim aggredi, putans, ut ipse nosti, ab alio jam translata,

in quo merito ipse me reprehendi. Nunquidnam quia Scripturam sacram quidam interpretati sunt, idcirco posteriores interpretes hanc minus interpretati sunt? Si hoc esset, eandem sacram Scripturam Latinitas ex ipso Hebraico fonte per beatum Hieronymum Ecclesie Romanæ presbyterum (4), et divinæ Bibliothecæ cultorem, hactenus non hausisset.

Verum diligenter inquirens, nihil scriptum de Vita hujus sancti apud Latinos inventi, nisi duo miraculorum ejus (5), id est, de puero Christi negatore liberato, et muliere a peccatis erepta; quæ tamen adeo depravata reperi, ut rursus ea interpretari quam emendare maluissem.

Sane notandum est, quia cum quidam legunt in his Actibus quæ sanctus Amphilochius scripsit, discrepasse autem ab his quæ sanctus Gregorius Nazianzenus in epitaphio (6) hujus magui viri commemorat, cum alter forte tacuerit quod alter non tacuit, id ipsum nobis inter Evangelistas reperientibus. Præsertim cum et idem Amphilochius, qui super tanti viri vita scripserint, hæc expositurus apte designet

Prologus auctoris.

Charissimi, non inconveniens erat, sed justum, devotos filios super obitu patrio contristari, et ei dona lacrymarum offerre, quod hactenus compatienter egimus. At vero postquam luctus turbinem, secundum quod scriptum est, deposuimus, ad gratificam supplicationem omnium Domino Christo Deo nostro rependendam commoti sumus; operæ pretium duxi, tam memorabilem Vitam, quam vera miracula pastoris et magistri nostri Basilii, ne diutino transcurso temporis oblivioni profundæ tradantur, scripturæ fore mandanda.

Tribus enim sacratissimis et egregiis viris, Gregorio videlicet, qui in theologia claruit (7), et Gregorio memorabili Nysseorum (8) civitatis episcopo, sed et beato Ephræm (9), aliis atque aliter sermonibus epitaphicis tantum virum fulgidum exhibentibus, visum est et mihi tanquam abortivo, ut cum Apostolo dicam, cum præ manibus accepissem narrationes quæ ab utrisque admirandis viris editæ sunt, ea quæ his deesse videbantur supplevi, more scilicet devoti filii debitum patri repræsentantis, de sursum quædam, ut æstimari potest, assequenti, et certam scientiam percipientis. Novit enim, novit nubes abscondere solem, et morosus bonarum narrationum transcurso facile introducit oblivionem.

Magnus igitur extitit pastor noster, et famosus mundo Basiliius cœlestium virtutum consermocinator; angelorum ordinum comminister, prædicabilis Ecclesie doctor, incorrupta dogmatum orthodoxorum columna; qui naturam existentium enucleatus explanavit, qui pessimum Trinitatis apostatam Julianum (10) deposuit, qui Valentis os (11) blasphemum obstruxit, qui Arianorum expresse nequissimum errorem devastavit, qui Christianorum liquido stabilivit rectam opinionem. Pastor acceptabilis Ecclesie populi, regalis sacerdotii consors, circumamictus veritate Christi, ovium aries, divinæ fidei magister inclytus; qui et vivens et post obitum magnis coruscavit miraculis, qui Deo odibilis Juliani, ut dictum est, extollentis in altum cornu, et loquentis adversus Deum iniquitatem, corruptionem oratione sua paravit. Interea Valens accipiens indigne Imperialem purpuram, et Arianorum nequam sensui patrociniū præstans, venit ad illustrem, quæ apud nos est, Cæsaris urbem. Verum qualiter, vel qua causa, non est præsentis temporis enarratio. Sed ad propositum redeamus; virtutes illius, quas a vulva usque ad finem habuit, narraturi.

VITA.

CAPUT PRIMUM.—Basiliius solus super terram æqualitatem ostendit, vitam videlicet operibus decoratam, et sermonibus divinæ sapientie illustratam, omnia Christo dans, animam et corpus, verborum palmas (12), propter quod et gentilem errorem ut araneorum tela dirupit. Hic septem annorum factus, ad litteras traditur a parentibus: vacans autem in mathematicis quinquennio, fructificabat plurimum in philosophica disciplina, naturæ mansuetudine. Rursus relicta **153** patria, Cappadox enim erat genere, pervenit ad matrem sermonum, id est, Athenas (13), et castitate seu multa continentia et temperantia decenter ornatus, adhæret præceptorum Græcorum sapientie, Eubulo (14) nomine, et ita sese disciplinis tradidit, ut eum tam præceptores quam cœdiscipuli imitarentur. Erant enim hujus cooperatores, magnus Gregorius Nazianzenus episcopus, qui throni Apostolici gubernacula per duodecim (15) mo-

deratus est annos, Julianus, qui ad breve tempus Christianus fuit, atque Libanius (16). Hic autem præ omnibus admirabilis vir posuit in corde suo non participari pani vel vino, donec ex superna provisione sapientie penetraret arcana. Moratus autem in eruditionibus quindecim annos, et omnem gentilem philosophiam transcurrens, in fine astronomiam quoque ac geometriam, et optima quæque legens, cum nullo modo valuisset per ea invenire omnium conditorem, quadam nocte vigilante illo, divinus quidam splendor inlit ut transeurreret nostræ religionis scripturam.

Surgens ergo properavit Ægyptum (17), et accedens ad quemdam Archimandritarum, nomine Porphyrium (18), petivit dari sibi sacros libros ad perceptionem divinorum dogmatum. Et hoc percepto mansit illic, dans operam meditationi divinorum eloquiorum, aqua et oleribus educatus. Anno vero

integrò ibidem moratus, et veritatis rationem fide considerans, perseveravit scrutatus verbum veritatis, et petivit se dimitti Jerosolymam causa orationis (19) futurum, et illic miracula inspecturum, qui exoratus dimisit eum.

CAP. II. — Rediens autem illo, ubi Græcorum institutus est philosophia, cœpit persuadere multis philosophis et multitudini gentilium ostendere Christum, demonstrans illis viam salutis. Requirebat vero et præceptorem suum Eubulum (qui erat dux verbi) in vicissitudinem studiorum, quibus ab ipso fuerat institutus, ad trahendum eum et inclinandum immaculatæ fidei, utpote ipse bene currens ad eam. Omnesque docebat, qui philosophia imbuti erant, illum sequi quasi magistrum. Requirens autem eum in omnibus scholis, invenit in proastio (20) cum philosophis. Nihil erat enim apud eos studii quam dicendi quid ac audiendi novum. Disputante autem illo, reprehendit eum astans Basilius. Et quidam eorum qui cum ipsis erant dixit: Reprehendit te quis, o philosophe? Qui ait: Aut Deus, aut Basilius. Recognoscens ergo eum, et hos qui secum erant dimittens, aderat cum Basilio, et tribus diebus jejuni perseverantes, quæstiones invicem proponebant. Interrogavit itaque Eubulus Basilius: Quæ est definitio philosophiæ, Basili? Qui ait: Prima definitio philosophiæ, meditatio mortis. Ille vero admirans, ait: Quis est mundus? Ait: Qui est super mundum. Et dulces quidem sunt mundi sermones, ipse vero mundus vehementer amarus, si quis hunc vitiose retineat. Et alia est voluptas corporis, et alia incorporalis naturæ. Et pariter hæc cuiquam inesse impossibile constat. Nemo enim potest duobus dominis servire (*Matth.* vi). Verum, quantum virtus suppeditat, frangimus esurientibus panem scientiæ, et eos qui per malitiam quorundam sine tecto sunt, per virtutem ducimus sub tectum. Si vero eum nudum videmus, amictu circumdamus, et domesticos seminis non despiciamus. Cumque dixisset hæc, imaginans ei parabolice Salvatoris nostri misericordiam, quam circa nos per pœnitentiam operatur, tres tabulas (21) sensim proponit in proforibus mentis, unaun quidem in superioribus portarum virtutes ferentem, prudentiam videlicet, fortitudinem, temperantiam, et justitiam. In sinistra vero parte seductionem. Porro hinc et inde intemperantiam, profanationem, linguositatem, suasionem, et hujusemodi examen malorum. Pœnitentiam autem, decenter astantem intrepidam, hilarem, lenem, et contrariis quidem adversantem, populo vero bona omnia imprecantem. Præterea juxta hanc, abstinentiam, sagacitatem, clementiam, pudicitiam, pudorem, humanitatem, et multorum bonorum plebem. Sensus vero hujus historiæ videntibus quidem est monitio, audientibus autem zeli potioris occasio. Hæc et ipse ego videns delectatus sum, et in hoc ductus sum, o Eubule. Sunt quippe in nobis non imagines neque ænigmata, sed ipsa liquido veritas ad salutem adducens. Resurgemus

* Hoc caput deest in Vitis Patrum.

PATROL. LXXIII.

A enim omnes, hi in vitam æternam, hi in opprobrium et confusionem perpetuam: et astabimus ante tribunal Christi (*II Cor.* v), quemadmodum docent nos magniloqui prophetæ, Isaias, Jeremias, Ezechiel, Daniel, et David rex, et egregius Paulus. Et post hos ipse Dominus pœnitentiæ dator, et hujus recompensator, qui ovem perditam requisivit (*Matth.* xviii), qui recedentem a paternis sinibus cum multis divitiis puerum, et his luxuriose consumptis postea redeuntem, fame tabefactum, germane amplexus est, et adornans fulgida stola et annulo ac vestibus pretiosis, suadet nihil puero peccanti, non sævire, sed veluti fratri veniam dare (*Lucæ* xiv); sic absque invidia Dominus excellens bonitatem æqualem his, qui circa 154 undecimam horam venerunt, mercedem dat (*Matth.* xx). Ipse et nobis pœnitentibus, et respicientibus, ex aqua et Spiritu sancto regenerationem donabit, quia nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis ascendit quæ præparavit Dominus diligentibus se (*I Cor.* ii). Horum ergo sensu intellecto, Eubulus ait: O Basili, cœlestis Trinitatis assertor, per te credo in unum Deum Patrem omnipotentem, et cætera; exspectans resurrectionem mortuorum, et vitam venturi sæculi, amen. Opere autem ostendam tibi fidem quæ in me est: quoniam, omnibus quæ mihi adsunt in manibus tuis datis, residuo vitæ meæ tempore, si placitum in conspectu Dei fuerit, tecum ero, suscepta ex sancta aqua seu Spiritu regeneratione. Ait autem Basilius: Benedictus Dominus Deus noster, ex hoc nunc et usque in sæculum, o Eubule, qui illustravit lumen verum in mentem tuam, et transtulit te a multorum errore deorum in agnitionem misericordiæ suæ. Porro si, ut fassus es, mecum pariter esse vis, ostendam tibi quo salutem nostram modo provideamus, a vinculis istius sæculi liberandi. Venundemus omnia quæ nobis insunt, et tribuamus egenis, sicque demum ad sanctam civitatem pergamus, inspectores per nos efficiendi patrum ibidem miraculorum, et acquiramus fiduciam apud Deum. Taliter itaque ambo rebus suis pie distributis, sola ex his indumenta, quæ sancto baptismati præparari solent, ementes, Jerosolymam tendunt, convertentes ad Dominum gentilium multitudinem copiosam.

CAP. III. — Pervenientes vero ad Antiochi urbem; diverterunt ad receptaculum quoddam. Filius autem hospitis, nomine Philoxenus, sedebat præ foribus in meditatione multa: erat autem hic discipulus Libanii sophistæ, a quo susceperat versus Homericos ad transferendum eos in rhetoricos. Et cum in multa tribulatione consisteret, laborando deficiebat; quem aspiciens Basilius dixit ad eum: Quare ita tristis es, adolescens? Ait: Quæ mihi utilitas erit, si dixerò tibi? Perseverante autem Basilio, et ei prodesse pollicente, dixit ei tam sophistam, quam etiam versus, et quia propter hoc laboro. Qui susceptis versibus cœpit dicere horum translationem. At vero adolescens stupefactus pariter et gavisus, in scriptis ex-

poni eam rogavit. Qui scripsit horum solutionem in tribus editionibus : puer autem suscepit eos gaudens, et diluculo pergit ad Libanium, et dat ei versuum enucleationem. Accipiens autem Libanius, et consternatus super translatione, dixit : Per divinam Providentiam nullus præsens sapientum tale quid potest interpretari. Unde ergo est horum innovator? ait puer : Peregrinus quidam veniens ad hospitium meum, paratissime disseruit mihi horum dissolutionem. Nihil ergo negligens Libanius, cursim ad hospitium venit, et videns Basilium una cum Eubulo, et recognoscens eos, obstupefactus est pro insperato utriu-que adventu. Rogavit autem eos divertere in domum suam; et hoc consecutus, rogavit etiam ut suavem seu conditam sumerent escam. Qui pane et aqua, secundum consequentiam quæ ab ipsis tenebatur, mensurate perceptis, gratias egerunt Deo, et omnium datori bonorum. Paratissime itaque Libanius cœpit cum iis quærere, ac protendere verboritates rhetoricas. Illi autem proposuerunt ei de fide sermonem. At vero Libanius sentiens quæ dicebantur : Nondum est, inquit, tempus hujus operationis; cum autem jusserit superna Providentia, non est qui resistat. Sed quia in maximis mihi profuisti, o Basili, disputare quoque ad novitios meos ne dedigneris. Qui celeriter congregatis juvenibus, docebat eos munditiam animæ et impassibilitatem corporis, gressum mitem, vocem temperatam, sermonem ordinatum, cibum et potum imperturbabilem, coram senioribus silentium, ante sapientiores auditionem, circa prælatos subjectionem, circa æquales seu minores charitatem non fictam, pauca effari, plura vero intelligere; non exasperari sermone, non superabundare loquelis, non esse promptos ad risum, pudore ornari, cum mulieribus impudicis non colloqui, deorsum visum habere, sursum animam; fugere contradictiones, non didascalicam sequi dignitatem, nihil æstimare a quibuscumque collatos honores. Quod si quisquam vestrum aliis etiam prodesse potest, a Deo mercedem exspectet, et æternorum bonorum vicissitudinem a Christo Jesu Domino nostro. His dictis, Basilium ad discipulos Libanii, et miris ab omnibus laudibus cumulatus, una cum Eubulo carpebat iter.

CAP. IV. — Cumque Jerosolymam pervenissent, et omnem locum sacrosanctum fide et amore perlustrassent, et in eis Deum, qui super omnia est, adorassent, manifesti facti sunt episcopo civitatis, nomine Maximino (22). Et huic procidentes, postolaverunt adipisci divinam regenerationem in Jordane (23) flumine. Quos intuens sanctus hic vir Dei, gratia plenus, adimplevit petitionem ipsorum, et una cum fidelibus viris venit ad Jordanem. Cum autem Basilium accessisset ad ripam, projecit se super humum, et cum lacrymis et clamore valido petebat signum suæ fidei revelari. Et mox cum tremore consurgens **155** deponit vestimenta sua, et cum eis procul dubio veterem hominem, sic demum descendens in aquam orabat, et accedens sacerdos baptizavit eum. Et ecce fulgur ignis præfulsit eis, et columba (24) ex

A eo veniens descendit in aquam, et turbata aqua convolavit in cœlum; hi vero qui astabant tremefacti glorificaverunt Deum; baptizatus autem Basilium exivit ab aqua. Admirans autem Maximinus Basilii dilectionem quam in Deum habebat, et oratione fusa super eum induit vestibus resurrectionis Christi. Baptizavit autem et Eubulum, et ungens etiam sancto chrismate (25), tradidit vivificam communionem, et rogavit Basilium Dei sacerdos post orationem sumere cibum, quod et fecit dicens : Domine Jesu Christe Deus noster, ita credo evangelicæ voci tuæ, et spero in benignitate tua, ait, manducans et bibens, vincam resistentem nobis diabolum cooperatione Spiritus sancti tui. Stupefactus autem sacerdos Dei in fide illius, reversus est cum eis in sanctam civitatem. Anniversario vero tempore flic demorantes, communi consilio venerunt Antiochiam, et Basilium a Meletio (26) ejusdem urbis episcopo ad diaconii ordinem promotus, et Proverbiorum (27) sermonem interpretatus, multa est admiratione proventus.

CAP. V. — Post non multo tempore transacto, properavit una cum Eubulo ad Cappadocensium regionem; et cum jam jamque ingressuri essent Cæsariensium civitatem, in visione noctis revelatus est tunc episcopo ipsius urbis, Eusebio (28) nomine, horum adventus, et quod Basilium ejus esset futurus successor. Qui expergefactus vocavit principem ecclesiasticæ administrationis, et quosdam venerabilium clericorum, et misit eos ad orientalem partem urbis, dicens eis, visionem, cumque irent ad portam, obvii fuerunt eis, cum ingrederentur. Quos videntes et agnoscentes, rogaverunt ut ascenderent ad episcopum. Cumque intrarent, intuitus eos sanctissimus episcopus, et stupefactus in similitudine visionis, Deo gratias egit. Interrogavit autem unde venirent, et quo abirent, et quæ eorum essent vocabula, et discens, dixit diaconibus præbere quæ ad requiem eorum congruerent : qui adducentes eos ad insigne habitaculum (29), omnia obtulerunt ad suavitatem eorum. Eadem autem hora advocans sanctissimus vir lectissimos cleri et civitatis, enarravit eis ea quæ a Deo fuerant sibi revelata. Qui una voce dixerunt : Veraciter et hoc digna est munda vita tua, ut divinitus de cœlo revelaretur is qui post te futurus est pontificalem thronum ornare. Unde nihil hæsitans fac quod tibi videtur. Episcopus autem advocato Basilio una cum Eubulo, cœpit scrutari cum eis sacras Scripturas; et admirans pelagus sapientiæ quæ inerat illis, et habitis eis idoneis assistentibus, non post multum temporis obiit. Convenientes ergo episcopi ad synodum (30), cum operatione Spiritus sancti eligunt Basilium ad thronum episcopalem. Qui videlicet consecratus gubernabat Ecclesiam Dei providentia.

CAP. VI. — Post aliquod vero tempus postulavit a Deo quo concederet sibi gratiam sapientiæ et intellectus, ut offerret per propria verba sua incrementum Deo sacrificium, et veniret in præsentiam sancti Spiritus; et post sex dies, velut in excessu mentis

adventu Spiritus sancti factus, septimo die cœpit ministrare Deo per singulos dies, et post aliquod tempus fide ac oratione multa, inchoavit propria manu scribere missæ mysteria. Et quadam nocte astans ei Dominus in visu cum apostolis propositionem panis faciens in sancto altari, erexit Basilium, dicens ei: Secundum petitionem tuam repleatur os tuum laude, ut per propria verba tua incruentum offeras sacrificium. Qui non ferens oculis visionem, surrexit tremefactus, et accedens ad sanctum altare cœpit dicere ac scribere in charta, ita: « Reple os meum laude (31), ut laudem gloriam tuam, Domine Deus, qui creasti nos, et adduxisti ad vitam hanc; » et reliquas sanctæ missæ orationes. Et post finem orationum exaltavit panem (32), proluxe orans et dicens: Attende, Domine Jesu Christe, Deus noster, de sancto habitaculo tuo, et veni ad sanctificandum nos, qui sursum cum Patre sedes, et hic nobiscum invisibiliter ades, et dignare potenti manu tua tribuere nobis et per nos omni populo sancta sanctis. » Populus respondit: « Unus sanctus, unus Dominus Jesus Christus cum sancto Spiritu in gloria Dei Patris. Amen. » Et dividens panem in tres portiones, unam quidem suscepit cum timore multo, aliam vero servavit ad consepiendum sibi (33), tertiam autem positam (34) super columbam auream, suspendit super altare. Eubulus autem et cleri princeps simul præ foribus templi stantes, videbant lumen intelligibile in templo, et homines clarissime candidatos, et vocem populi glorificantis Dominum, et Basilium altari astantem; et consternati super visione, ceciderunt in faciem, cum lacrymis glorificantes Dominum. Cum autem exisset Basilium, ceciderunt ad pedes. Qui interrogavit causam adorationis et adventum eorum. Illi vero dixerunt gloriosissimum miraculum quod viderunt in templo. Tunc Basilium extense gratias 156 agens Domino, enarravit gloriosissima. Et advocato aurifice, fecit columbam de auro mundissimo, et in ea posuit portionem, suspendens super sanctam mensam, instar sanctæ illius columbæ quæ apparuit in Jordane Domino baptizato. Hoc autem facto, repromisit sermonem exhortationis se dicere ad populum; et collocata est infinita multitudo in ecclesia, inter quos erat vir magnus, Dei cultor Ephræm (35), de quo postmodum enarrabimus, qualiter ex apparitione divina inspector factus fuerit memorandi Basilii.

CAP. VII. — Itaque cum divinum celebraretur officium, Hebræus (36) quidam, ut Christianus, se populo miscuit, ordinem officii et donum communionis explorare volens, et videt infantulum membratim incidi in manibus Basilii; et communicantibus omnibus venit et ipse, et data est ei in veritate caro; deinde adest et calicis, qui erat sanguine plenus; et ipsius particeps est effectus. Atque ex utroque conservatas reliquias, pergens in domum suam, ostendit uxori suæ, ad confirmationem eorum quæ dicebantur, enarrans quæ propriis viderat oculis. Credens ergo quod revera horrendum sit et gloriosum

Christianorum mysterium, in crastinum adit Basilium supplicans ei quo sine dilatione acciperet in Christo signaculum. Qui nihil negligens, solitas gratas ei, qui omnes vult salvari, referens, baptizavit eum cum omni domo sua credentem in Dominum.

CAP. VIII. — Helladius (37) autem sanctæ recordationis, qui inspector et minister fuit miraculorum quæ ab eo patrata sunt, quique post obitum ejusdem apostolicæ memoriæ Basilii sedem illius suscipere meruit, vir et miraculis clarus, atque omni virtute ornatus, retulit mihi quia cum senator quidam fidelis, nomine Proterius (38), pergeret ad sancta et percolenda loca, et ibidem filiam suam tondere (39), et in unum venerabilium monasteriorum mittere, et sacrificium Deo offerre voluisset, diabolus, qui ab initio homicida est, invidens ejus religioso proposito, commovit unum ex servis ejus, et hunc ad puellæ succendit amorem. Hic itaque cum tanto voto esset indignus, et non auderet propositum saltem contingere, alloquitur unum ex detestandis maleficus, repromittens illi ut si forte arte sua posset illam commovere, multam ei auri tribueret quantitatem. At vero veneficus dixit ad eum: O homo, ego ad hoc impos existo; sed si vis, mitto te ad provisorum meum diabolum, et ille faciet voluntatem tuam, si tu duntaxat feceris voluntatem ejus. Qui dixit ad eum: Quæcunque dixerit mihi, faciam. At ille: Abrenuntias, inquit, Christo in scriptis? Dicit ei: Etiam. Porro Iniquitatis operarius dicit ei: Si ad hoc paratus es, cooperatores tibi efficiar. Ille autem ad ipsum: Paratus sum, tantum ut consequar desiderium. Et facta epistola, pessimæ operationis minister ad diabolum destinavit eam, habentem dictatum hujusmodi: « Quoniam domino et provisorio meo oportet me dare operam, quo a Christianorum religione discedant, et ad tuam societatem accedant, ut compleatur portio tua, misi tibi presentem, meas deferentem litterulas, cupidine puellæ sauciatum. Et obsecro ut hujus voti compos existat, ut et in hoc glorietur, et cum affluentiori alacritate colligam amatores tuos. » Et data ei epistola, dixit: Vade tali hora noctis, et sta supra monumentum alicujus pagani, et erige chartam in aera, et astabunt tibi qui te debent ducere ad diabolum. Qui hoc alacriter gesto, emisit miseriam illam vocem, invocans diaboli adjutorium; et continuo astiterunt ei principes potestatis tenebrarum, spiritus nequitiae (Ephes. vi), et suscepto qui fuerat deceptus, cum gaudio magno duxerunt eum ubi erat diabolus, quem et monstraverunt ei super excelsum solum sedentem, et in gyro ejus nequitiae spiritus circumstantes; et susceptis venefici litteris, dixit ad infelicem illum: Credis in me? Qui dixit: Credo. Dixit ei diabolus: Tergiversatores estis vos Christiani, et quidem quando me opus habetis, venitis ad me; cum autem consecuti fueritis effectum, abnegatis me et acceditis ad Christum vestrum, qui cum sit bonus atque misericors, suscipit vos. Sed hæc mihi in scriptis tam Christi tui et sancti bapti-

smatis voluntariam abrenuntiationem, quam in me per sæcula spontaneam repromissionem, et quia mecum eris in die iudicii simul perfruiturus æternis suppliciis, quæ mihi sunt præparata. At ille exposuit propriæ manus scriptum, quemadmodum fuerat expetitus. Rursusque ille corruptor animarum draco destinat dæmones fornicationi præpositos (40), et exardescere faciunt puellam ad amorem pueri, quæ projecit se in pavementum, et cœpit clamare ad patrem: Miserere mei, miserere, quia atrociter torqueor propter talem puerum nostrum. Compater visceribus tuis, ostende in me unigenitam tuam paternum affectum, et junge me puero, quem elegi. Quod si hæc agere noveris, videbis me amara morte post paululum mortuam, et rationem dabis Deo pro me in die iudicii.

157 Pater autem cum lacrymis dicebat: Heu mihi peccatori! quid est quod contigit miseræ filiæ meæ? quis thesaurum meum furatus est? quis filiæ meæ injuriam intulit? quis dulce oculorum meorum lumen exstinxit? ego te semper supercœlesti sponso consiliatus sum desponsare Christo, et Angelorum contubernio sociam constituere, et in psalmis et hymnis et canticis spiritualibus canere Deo accelerabam, tu autem in lasciviam petulantia insanisti. Dimitte me, sicut volo, cum Deo contractum facere, ne deducas senectutem meam cum mœrore in infernum, neque confusione nobilitatem parentum tuorum operias. Quæ in nihilum reputans quæ a patre sibi dicebantur, perseverabat clamans: Pater mi, aut fac desiderium meum, aut prius pauxillum mortuam me videbis. Pater itaque ejus in magna dementatione constitutus, tam immenitate mœstitiæ absorptus, quam amicorum consiliis acquiescens se admonentium ac dicentium expedire potius voluntatem puellæ fieri, quam sese manibus interficere, consensus, et præcepit fieri desiderium puellæ potius, quam eam exitiabili tradere morti. Et mox protulit puerum qui quærebatur, simul et propriam genitam, et dans eis omnia bona sua, dixit: Salve nata vere misera; multum lamentaberis repœnitens in novissimis, quando nihil tibi proderit. Porro nefandi matrimonii conjugio facto, et diabolicæ operationis completo facinore, et paucis tempore prætereunte, notatus est puer a quibusdam, quod non ingrederetur ecclesiam, neque attricaret immortalia et vivifica sacramenta, et dicunt miserandæ uxori ejus: Noveris quia maritus tuus, quem elegisti, non est Christianus, sed extraneus est a fide, et penitus est alienus. Quæ tenebris et dira plaga referta, projecit se in pavementum, et cœpit unguis semetipsam discernere, et percutere pectus atque clamare: Nemo unquam qui parentibus inobediens fuit, salvus factus est. Quis annuntiabit patri meo confusionem meam? Heu mihi infelici! in quod perditionis profundum descendi! quare nata sum? vel nata quare non statim indireptibilis [Gr. ἀνάρπαστος, abrepta] facta sum? Hujusmodi ergo eam complorantem seductus vir ejus agnoscens, venit ad eam, asseverans non se ita rei veritatem habere: quæ in refrigerium

suasoriis ejus verbis deveniens, dixit ad eum: Si vis mihi satisfacere, et infelicem animam meam certificare, cras ego et tu pergemus unanimiter ad ecclesiam, et coram me sume intemerata mysteria, et taliter mihi poteris satisfacere. Tunc coactus dixit ei sententiam capituli. Protinus ergo puella feminea infirmitate deposita, et consilio bono accepto, currit ad pastorem et discipulum Christi Basilium, adversus tantam clamans impietatem: Misericordiam mihi miseræ præsta, sancte Dei, miserere mei, discipule Domini, quæ contractum cum dæmonibus feci. Miserere mei, quæ proprio patri facta sum inobediens. Et cognita illi fecit rei gestæ negotia. Porro sanctus Dei, convocato puero, sciscitabatur ab eo si hæc hujusmodi essent. Qui ad sanctum cum lacrymis ait: **B** Etiam, sancte Dei. Nam etsi ego tacuero, opera mea clamabunt. Et enarravit ei et ipse malignam diaboli operationem, qualiter ab exordio usque ad finem fuerit subsecutus. Tunc dicit ei: Vis converti ad Dominum Deum nostrum? Qui dixit: Etiam volo, sed non possum. Dicit ei: Cur? Respondit: In scriptis abrenuntiavi Christo, et fœdus pepigi cum diabolo. Dicit ei sanctus: Non tibi sit curæ: benignus est Deus noster, et suscipiet te pœnitentiam agentem. Benignus enim est super malitiis nostris. Et projiciens se puella ad pedes ejus, evangelice rogabat eum, dicens: Discipule Christi Dei nostri, si quid potes, adjuva nos. Dicit sanctus ad puerum: **C** Credis posse salvari? At ille dixit: Credo, Domine; adjuva incredulitatem meam (*Marci ix*). Et festim apprehensa manu ejus, et facto super eum Christi signo simul et oratione, retrusit illum in uno loco, intra quem sacri habebantur amictus (41). Et data ei regula oravit et ipse pro illo per tres dies. Post quos visitavit eum, et dixit: Quomodo te habes, fili? Dicit ei puer: In magna sum, domine, defectione. Sancte Dei, non suffero clamores, pavores, jacula, et lapidationes ipsorum. Tenentes enim propriæ manus meæ scripturam, objurgantur in me, dicentes: Tu venisti ad nos, non nos ad te. Et dicit ei sanctus: Noli timere, filii mi, tantummodo crede. Et data ei modica esca, et facto super eum Christi denuo signo et oratione, inclusit eum; et post paucos dies visitavit illum, et dixit: Quomodo te habes, fili? Ait: **D** Pater sancte, a longe clamores eorum audio simul et minas; nam non video illos. Et rursus dato ei cibo, et effusa oratione clausit ostium, et discessit. Præterea quadragesimo die abiit ad eum, et dicit illi: Quomodo te habes, frater? Respondit et dicit ei: Bene, sancte Dei. Vidi enim te hodie in somnis pugnantem pro me, et vincentem diabolum. Mox ergo secundum consuetudinem facta oratione eduxit illum, et duxit illum ad cubiculum suum. **158** Mane autem facto, convocato tam venerabili clero quam monasterii et omni Christo amabili populo, dixit eis: Filii mei dilecti, universi gratias agamus Domino; ecce enim futurum est ut ovem perditam pastor bonus super humeros suos imponat (*Lucæ xv*), et reducat Ecclesiam; et nos oportet pervigilem ducere noctem, et

deprecati voluntatem ipsius, ut non vincat corruptor animarum. Quo protinus acto, et promptissime populo congregato, per totam noctem una cum bono pastore deprecati sunt Deum, cum lacrymis pro ipso clamantes, Kyrie eleison. Et diluculo una cum omni multitudine populi assumit sanctus puerum, et tenens dexteram manum ejus, duxit eum in sanctam Dei ecclesiam cum psalmis et hymnis. Et ecce diabolus, qui vitæ nostræ semper invidet, si hanc sine tristitia viderit, cum tota perniciosa virtute sua venit, et puero invisibiliter comprehenso, voluit rapere illum de manu sancti; et cœpit puer clamans dicere: Sancte Dei, auxiliare mihi, et adeo contra illum impudenti instantia venit, ut ipsum egregium Basilium simul cum illo impelleret et subverteret. Conversus ergo sanctus ad diabolum ait: Impudentissime, et animarum violator, pater tenebrarum et perditionis, non tibi sufficit tua perditio, quam tibimet ipsi et his qui sub te sunt acquisisti, sed adhuc non quiescis, et Dei mei plasma tentando? Diabolus vero dixit ad eum: Præjudicas mihi, Basili, ita ut multi ex nobis audirent voces ejus. At vero sanctus Dei ad illum: Increpat, inquit, tibi Dominus (*Judæ epist.*), diabole. At ille: Basili, præjudicium mihi facis. Non ivi ego ad eum, sed ille venit ad me, abrenuntiando Christum, mecumque est sponsione pactuatus, et ecce scriptum habeo et in die judicii coram communi iudice deferam illud. Sanctus autem Domini dixit: Benedictus Dominus Deus meus, non deponet populus iste manus ab excelso cœli, nisi reddideris scriptum. Et conversus dixit plebi: Tollite manus vestras in cœlum, universi clamantes cum lacrymis, Kyrie eleison. Cumque staret populus hora multa extensas habentes manus in cœlum, ecce scriptum pueri in aerem deportatum, et ab omnibus visum venit, et positum est in manus egregii patris nostri pastoris Basilii. Suscepto autem illo, gratias egit Deo, gavisusque vehementer una cum universa plebe, dixit ad puerum: Recognoscis litterulas has, frater? At ille dixit ad eum: Etiam, sancte Dei, propriæ manus meæ scriptura est. Et dirupta scriptura introduxit eum in ecclesiam, et dignus habitus est sacris interesse missarum officii, et participatione sacrorum mysteriorum, et muneribus Christi. Et facta susceptione magna recreavit universum populum, et ducto puero et instructo, atque data ei decenti regula, tradidit eum uxori ejus, indesinenter glorificantem et laudantem Deum. Amen.

CAP. IX. — Enarravit autem et hoc prædictus nobilis vir Helladius, quoniam una dierum resplendente, sanctus pater et magnus Basilius profectus est de civitate nostra, nemini dicens quo esset iturus. Et ingressus coram nobis dixit: Filii mei, sequimini me, ut videatis mecum gloriam Dei, et admiremur discipuli magistrum. Mox ergo ut proficisci cœpit de civitate nostra communis pater noster, agnovit eum per virtutem Spiritus sancti Anastasius (42) presbyter, et dicit nominatum quidem uxori suæ, usu autem sorori (43): Ego vadam ad culturam agri, domina

mi soror, sed surge et orna domum tuam, et circa horam nonam tolle thuribulum et cereos (44), obviam vade sancto Basilio archiepiscopo; venit enim applicare in domo nostra. Illa autem tremefacta super tam gloriosum dictum, fecit ut edocta est; erat autem illa virgo pudice vivens quadraginta transiens anno cum conjugate suo conservans secretum, sterilem se simulans hominibus. Obvians autem nobis cum debita modestia, congruentem salutationem tribuens primum quidem benedicitur a sancto Patre nostro; deinde dicit illi: Quomodo habes, domina Theognia (45)? Illa vero, stupefacta de vocatione nominis, dicit ei: Bene, sancte Dei. Dicit illi sanctus Pater noster: Ubi est dominus Anastasius presbyter, frater tuus? Dicit ei: Maritus meus est, domine, et ivit ad colendam terram. Qui dixit: In domo tua est, et ne fatigeris. Verecunda ergo mulier non solum de verbo hoc, atque vocabulo nominis sui, verum etiam quod dixerat ei deifer Pater noster, quoniam quidem mulier existeret nomine, soror vero usu, et stupefacta, tremoreque concussa, cecidit in terram, clamans et dicens: Sancte Dei, ora pro me peccatrice, quia magna et miranda intueor opera. Et facta super illam benedictione, coram omnibus dixit ei: Extende pannum inter brachia tua. Et cum extendisset, jussit effundi carbores de thuribulo in pannum, superponens incensum; et ante omnes ibat, et venientibus nobis in domum presbyteri, obviavit; et ipse deosculans honorabiles ejus pedes, dedit illi in Domino salutationem, et dicit ei presbyter: Unde mihi hoc ut veniat sanctus Dei ad me? Et dicit ei Pater noster: Bene te inveni, discipule Christi; eamus et faciamus sanctam Dei missam. Erat enim ipse presbyter Dei jejunans per 159 singulos dies, absque Sabbato et Dominica, non contingens aliquid nisi panem et aquam. Et pergentibus nobis ad ecclesiam, præcepit presbytero, ut missas caneret. Ille autem ait ad eum: Sancte Dei, sicut doces, qui malus est a meliore benedicitor. Dicit ei sanctus pater noster: Cum omnibus studiis tuis habeto obedientiam. Consentiens autem presbyter astitit ad sanctam missam, et tempore exaltationis vivificæ corporis Domini nostri Jesu Christi vidit sanctus Dei, et quidam de dignis, sanctum Spiritum descendantem in specie ignis, circumdantem presbyterum, et sanctum altare. Communicantes autem, et gratias agentes Domino, ivimus in domum presbyteri, et surmentes escam, dixit illi sanctus Dei: Refer mihi unde tibi thesaurus iste, et quæ est vita tua? Dixit ei presbyter: Ego, sancte Dei, peccator sum, subjacens publicis tributis. Habeo juga boum duo, unum quidem ego duco (46), alterum autem mercenarius meus, et unum quidem est in administratione peregrinorum, unum autem in administratione vectigalium, et est confamula mea hæc, ministrans hospitibus et mihi. Dicit illi: Voca illam sororem, juxta quod et est, et dic mihi actus tuos. Dicit ei presbyter: Non possideo bonum super terram, extraneus sum omnium virtutum. Dicit ei communis Pater noster: Surge et eamus simul; et

ducit illum in unam cellulam domus ejus, et dicit ei : Aperi januam. Et dicit ei : Sancte Dei, ne jubeas ingredi, quoniam necessaria est domus (47). Dicit ei sanctus : Et ego ad hoc opus veni. Nolente ergo presbytero aperire clave, sermone aperuit Pater noster egregius, et ingressus invenit illic virum ulcerosum, cui defluxerant plurima corporis sui membra, et nullus eum sciebat illic esse, nisi presbyter et hujus soror. Dicit ei sanctus Pater : Quare voluisti abscondere thesaurum istum? Dicit ei presbyter : Furius est, domine, et injuriosus, et timui ne forte caderet in verbo. Dicit ei pater : Bene certasti in illum, sed dimitte me nocte ista ministrare illi, ut et ego per te mercedem consequar. Et dimittentes sanctum cum ulceroso in cellulam, nec vocem habente loquendi præ imbecillitate passionis, claudentes ostium discessimus. Medicus autem vulnere, faciens super eum orationem, per totam noctem deprecans Deum, omnem languorem et omnem infirmitatem sanans, curavit eum. Dicit ergo nobiscum presbyter : Gloria tibi, Deus, qui facis mirabilia timentibus te, et orationes eorum exaudis. Ecce medicus ægrotum fecit sanum. Et statim clamavit sanctus Dei ut aperiremus januam. Eduxit itaque ulcerosum totum sanum, non habentem cicatricem in corpore suo, loquentem clare, et glorificantem Deum. Hoc autem magno miraculo facto, reversi sumus in civitatem nostram, cum gaudio laudantes et benedicentes Deum, cui est honor et gloria in sæcula seculorum. Amen.

CAP. X. — Mulier quædam (48) nobilis genere, et divitibus sæcularibus orta, et vanitatibus hujus mundi composita, et in omnibus superexaltata, et vidua effecta, indecenter devoravit pecuniam, luxuriose vivens, stupro semetipsam subjiciens, nulla quæ Deo sunt placita agebat, sed porcorum similitudine in sterquilinio pervoluta. Nutu quidem Dei aliquando in semetipsam reversa, immensurabilem ejus facinorum illuminata mente, taciturno silentio recordabatur multitudinem peccatorum suorum, et dolenter plorabat dicens : Væ mihi peccatrici, quomodo reddam rationem de multitudine peccatorum meorum : spirituale templum corrupti, habitantem in corpore animam coinquinavi. Væ mihi, væ mihi, quid operabar? quid mihi contigit? dicam sicut meretricem illam, aut sicut publicanum illum peccasse? [Alius interp. addit : Sed nemo sicut ego peccavi, maxime post sanctum baptismum. Quomodo ergo certus ero quia penitentem me suscipiet Deus?] Hæc omnia intra se considerante, ille qui omnes vult salvos facere, et in censuram veritatis reducere, et neminem vult perire, in ejus memoriam reducere dignatus est, quæ a juventute sua perpetrarat peccata. Et sedens ea quæ ab adolescentia sua usque ad senectutem fecerat delicta, scripsit in charta. Novissime vero scripsit magnum quod fecerat pessimumque peccatum, et plumbo bullavit (49) chartam illam. Prævidens vero tempus aptum, quando sanctus Basilius solitus erat orationis causa ad ecclesiam accedere, præcurrrens subito, jactavit chartam illam ante pedes

ejus; et prosternens se ante faciem ejus, dicebat : Miserere, miserere mihi peccatrici, sancte Dei, super omnibus peccatis. Stans vero beatissimus ille, sollicitè inquirebat ab ea quidnam esset ejus mugitus et ululatus. Illa dixit : Ecce, sancte Dei, omnia peccata et delicta mea scripsi in hac charta, et bullavi; tu autem, sancte Dei, bullam istam minime moveas, sed tantummodo de tuis sanctis orationibus omnia hæc dele. Magnus quidem sanctus Basilius elevans chartam illam, et attendens in cælum dixit : Tibi, Domine, soli sunt opera istius manifesta, tu quidem mundi hujus abstulisti peccata, et de sola ista anima facilius delere potes. Omnia quidem nostrorum facinora dinumerata sunt apud te; tu enim misericordia immensa es, et investigabilis. **160** Et hæc dicens introivit in sanctam ecclesiam, tenens præfatam chartam in manibus; et prosternens se coram altari, et per totam noctem, et in crastinum per tota missarum solemniam deprecans Deum. Et accessita femina illa, porrigit ei chartam, et dixit ad eam : Audisti, mulier, quia nullus potest dimittere peccata nisi solus Deus? Illa dixit : Audivi, Pater, et ideo te promovi, Pater, ad intercedendum apud Deum misericordissimum pro me. Et hæc dicens, solvit chartam, et reperit eam totam deletam. Remanserat enim magnum illud peccatum, quod fecerat, solum scriptum. Videns autem illa hoc peccatum minime deletum, percutiens se in pectore, angustiari cœpit, ceciditque ante pedes ejus, cum lacrymis clamans, et dicens : Miserere mihi, serve Dei excelsi, et sicut de omnibus peccatis meis certamen habuisti, et exauditus es, et pro hoc solo intercedere vales, ut ipsum peccatum deleatur. Sanctus vero Basilius lacrymatus est præ misericordia, et dixit : Surge, mulier, et ego homo sum peccator, necesse habens indulgentiam. Qui delevit, remisit tibi peccata quæ voluit; potens est enim Deus et hoc unum peccatum auferre a te, ille qui abstulit peccata mundi : si amodo observaveris, et in viis Domini ambulaveris, non tantum indulgentiam habebis, sed et gloria digna eris. Vade autem in eremum, et illic invenies sanctum hominem nominatum inter omnes sanctos Patres, nomine Ephræm. Illi porrige hanc chartam, et ipse intercedet, et obtinebit apud Dominum pro te. Tunc mulier commendavit se sancto Dei episcopo, et cucurrit in eremum, et pertransivit longitudinis iter. Pervenit ad magnum et mirabilem eremitam, nomine Ephræm, et pulsans januam clamabat dicens : Miserere mihi, miserere, sancte Dei. Ille vero prævidens in spiritu, pro qua petitione advenerat, dicit ei : Vade, mulier, quoniam ego peccator homo sum, necesse habeo et ego adjutorium. Illa autem jactavit chartam dicens : Sanctus Basilius archiepiscopus misit me ad te, ut depreceris Deum, ut peccatum quod in hac charta scriptum est, deleatur. Reliqua vero plura peccata sanctus Basilius orans delevit, et tu, sancte Dei, de uno delicto ne pigriteris intercedere ad Deum, quia ad te missa sum. Tunc confessor ille dixit : Non, filia. Nunquid qui de

multitudine horum facinorum potuit obtinere apud Deum, et de hoc uno non potest intercedere et obtinere? Vade etenim, ne tardaveris, ut eum jungere debeas, priusquam anima ejus de corpore proficiatur. Tunc mulier illa commendavit se sancto confessori Ephræm, reversa est in Cæsaream. Cum autem ingressa esset urbem, obviam corpus deducentibus sancti Basilii, et videns prostravit se in terram, cepit clamare adversus sanctum Dei, dicens: Væ mihi peccatrici, væ mihi consumptæ, væ mihi, sancte Dei, pro hoc dixisti me in eremum, ut de me sine fatigatione proficisceres; et ecce sine operibus reversa sum, in vanum devorans tantam multitudinis pelagi viam iteranti. Videat Dominus Deus, et judicet inter me et te, quoniam potuisti intercedere et obtinere apud Deum, nisi ad alium me dirigeres. Et hæc dicens, jactavit præstam chartam supra stratum, in quo dicebatur corpus sancti Basilii. Et minutius referebat rei eventus coram omni populo. Unus quidam ex clero volens cognoscere quodnam esset peccatum illud, elevans chartam illam et solvens, reperit eam totam deletam, et mundam, clamans voce magna illi femina: O mulier, charta ista scripta non est; quid enim in tali labore et angustia consumeris, nesciens magnalia Dei in te facta, et investigabilem ejus misericordiam. Multitudo quidem populi videntes tale gloriosum miraculum et magnum, glorificabant Deum, qui potestatem talem habet, ut in terris remittat omnium peccata; et daret gratiam servis suis, ut post discessum eorum sanent omnem languorem, et omnem infirmitatem, remittendique omnium delictorum facinora potestatem concessit his qui rectam fidem Domino conservant, cortantes in bonis operibus, et glorificantes Deum et Dominum nostrum Jesum Christum.

CAP. XI. — Fratres (50), narrationem volo facere de Basilio, nobili scilicet, et Ephræm Syro. Et quædam quidem ex Patris nostri, quædam autem ex non mentientis ore sancti et mirabilis Ephræm audivi. Est vero ita:

Ephræm nobilis existens in eremo, quædam quidem illustratione sancti Spiritus videns, quædam vero ex desiderio et interrogatione ediscens miranda nobis nostri Patris Basilii, sine intermissione rogabat revelari sibi (51), quis esset Magnus Basilius. In extasi ergo factus, vidit columnam ignis, cujus caput pertungebat ad caelum, et vox desursum dicens: Ephræm, Ephræm, quemadmodum vidisti columnam hanc ignis, talis est et magnus Basilius. Et statim tollens interpretem, eo quod nesciret loqui linguam Græcam, venit in magnam ecclesiam magni nominis Cæsareæ, et pervenit in sanctam festivitatem **161** Theophaniæ, et ingrediens occulte vidit procedentem in ecclesia magnum Basilius, et dixit sequentibus se: Quoniam in vanum laboravimus; puto enim, frater iste, in tali ordine existens, non est juxta quod vidi. Erat enim circumdatus stola candida, et circa eum venerandus clerus candidatus et obsequens ei. Et stans in loco absconso ecclesiæ as-

per t ordinem, dicens in semetipso: Nos qui portavimus pondus diei et æstus, nihil proficimus; et hic in tali obsequio et honore humano, columna ignis exstitit! miror. Hæc eo dicente, mitis sanctus archidiaconum suum, dicens: Vade contra portam occidentalem, et in angulo ecclesiæ invenies abbatem cum alio quodam, habentem cucullam, raribarbium, pusillum, et cætera vultus ejus, et dices ei: Ingredere sacrarium (52), invitat te pater tuus archiepiscopus. Et discens per interpretem dictum, respondit dicens: Errasti, frater, nos hospites sumus. Et pergens archidiaconus renuntiavit hæc magno Basilio sacros libros recitanti. Videt sanctus Ephræm linguam igneam loquentem per os ejus, et dicit diacono: Vade, et dices domino Ephræm, jube intrare in sanctum tribunal (53); vocat te archiepiscopus ut ingrediaris in sanctum tribunal. Stupefactus ergo super his sanctus, glorificans Deum, et faciens metanciam (54), respondens ei dixit: Veraciter magnus Basilius, veraciter columna ignis Basilius, veraciter Spiritus sanctus loquitur per os ejus. Rogavit autem archidiaconum ut renuntiaret ei, quoniam magis post missas (55) in secretario salutabo eum. Ingressus ergo post absolutionem missæ in secretarium, vocavit sanctum Ephræm, et in Domino osculum (56) tradidit ei. Dicit illi: Bene venisti, quia multiplicasti discipulos Christi in Ecclesia, et demones expulisti per Christum, in quo est labor tuus. Pater, venisti videre peccatorem hominem. Det tibi Deus mercedem secundum laborem tuum. Et respondens ei honorabilis Ephræm, et dicens omnia quæ in corde suo versabantur, una cum abbate qui cum illo erat communicavit in sanctas manus ejus, et faciente eo charitatem dixit sanctus Ephræm: Pater honorande, unam peto gratiam abs te, et hanc concede dari mihi. Qui dixit ad eum: Jube, dic quæ videntur tibi, multa enim tibi debeo; et maxime propter laborem tuum, et tui adventus. Dicit ei Ephræm: Scio, Pater sancte, quia quæcumque petis a Deo, concedet tibi; volo ut deprecor Deum, ut loquar Græce (57). Qui dixit ei: Super potentiam mentis petisti; sed quia fideliter petisti, veni Pater, et eremi præceptor, deprecemur Dominum, potens est enim facere voluntatem tuam. Scriptum est enim: Voluntas timentium se faciet, et orationes eorum exaudiet, et salvos faciet eos (*Psalm. XLIV*). Et facientibus orationes per plenas horas, surgens dixit magus Basilius: Quare, domine Ephræm, non accipis consecrationem presbyterii, quoniam congruit tibi? Dicit ei per interpretem: Quoniam peccator sum. Respondit illi: Utinam peccata tua ego haberem! Et dicit ei: Mittamus genuflexionem, et jacentibus super pavimentum, posuit manum super sanctum Ephræm magus sacerdos, et dixit orationem diaconi, et dicit illi: Jube, subleva nos. Repleta ergo lingua ejus, dicit sanctus Ephræm Græca lingua, Salva, miserere, suscipe, et conserva nos Deus in tua gratia; et consummatum est quod scriptum est: Tunc saliet sicut cervus claudus, et aperta erit lingua

babbatentium (*Isa. xxxv*). Et loquente eo Græce, ipsa hora glorificaverunt Dominum, qui omnia potest, et exaudit orationes timentium se. Et spiritaliter lætantes per tres dies, et consecrans illum in-

terpretem diaconum, et ipsum presbyterum (58), dimisit illos in pace, glorificantes Deum pro omnibus quæ audierunt (*Luc. 11*), secundum quod dictum fuerat ad illos.

ROSWEYDI NOTATIO.

(1) *Basilii.*] Martyrologium Romanum 4 Januarii: « Cæsareæ in Cappadocia depositio sancti Basilii episcopi, cujus celebritas xviii Kalendas Julii, qua die ordinatus fuit episcopus, potissimum recolitur. » De qua ejus ordinatione in episcopum ibidem 14 Junii: « Cæsareæ in Cappadocia ordinatio sancti Basilii episcopi, qui tempore Valentis imperatoris doctrina et sapientia insignis, omnibusque virtutibus ornatus, mirabiliter effulsit, et Ecclesiam adversus Arianos et Macedonianos mira constantiam defendit. » Menologium Græcum, 4 Januarii: « Eodem die, commemoratio S. P. N. Basilii. » In Menæis, eodem die, fusius de eo agitur. Cujus etiam memoria cum Gregorio Nazianzeno theologo, et Joanne Chrysostomo ibidem celebratur 30 Januarii, et utroque loco magni (*μεγάλου*) epitheto honestatur. Evagrius, in Gnostico, Basilium vocat *veritatis columnam*. Ita refert Nicephorus, lib. xi, 162 cap. 43. Gregorius Nysenus, in Encomio Ephræm, ait Basilium esse *os Ecclesie, auream doctrinæ lusciniam*. Ipsi Ephræm dicitur in encomio ejus, ἡ βᾶσις τῶν ἀρετῶν, βίβλος τῶν ἐπιγινῶν, *gressus virtutum, liber laudum*. Qui et aliis præclaris elogiis eum ibi exornat. Theodoro, libro iv, cap. 19, Ὁ τῆς οἰκουμένης φωστὴρ: *præfulgidum lumen orbis universi*. Varia ejus elogia vide initio Operum ejus. Res ejus præclare gestas laudatissimis suis Annalibus intexuit cardinalis Baronius. Qui ex veteribus Basilii encomium scripserint, declarat hic ipse Amphiloehius in Prologo.

(2) *Amphiloehio.*] Martyrologium Romanum, 23 Novembris: « Leonii in Lycaonia sancti Amphiloehii episcopi, qui sanctorum Basilii et Gregorii Nazianzeni in eremo socius, et in episcopatu collega, post multa certamina pro catholica fide suscepta, sanctitate et doctrina clarus quievit in pace. » Menologium Græcum eodem die: « Natalis S. P. N. Amphiloehii, episcopi Iconii, sub Theodosio imp. Magno, vir divinarum litterarum peritia, et sanctitate vitæ, rectæ et catholicæ fidei sinceritate insignis, Basilii Magni amicitia et testimonio commendatus. Hic libros orthodoxam fidem continentis conscripsit, et ad summam senectutem provectus in pace quievit. » Fusius de eodem in Menæis die eodem.

Amphiloehium Vitæ hujus auctorem esse, jam olim ante annos dccc existimavit Ursus S. R. E. subdiaconus cardinalis, qui eam tunc Latinitate donavit, de quo plura numero 3, et Sigebertus, catalogo illustrium Ecclesie Scriptorum, cap. 7: « Amphiloehius, Iconii episcopus, scripsit vitam Basilii Cæsariensis episcopi. » Eam etiam Sixtus Senensis, lib. iv Bibl. Sanctæ Amphiloehio tribuit. Et eo auctore recitat eam Vincentius, in Spec. hist., lib. xiv, capitibus 78, 79, 80; Antonius, part. ii, tit. ix, cap. 4, § 1 et 2; Petrus, episcopus Equilinus, in catalogo sanctorum, lib. ii, cap. 28. Ejus exemplar Græcum nomine Amphiloehii insignium accepi Parisiis ex bibliotheca regia.

Baronius tamen in Martyrologio Romano, ad diem 4 Januarii ait: « Exstat Amphiloehii nomine scripta Vita Basilii, quæ tamen prudentiorum omnium sententia, alterius quæspiam potius quam Amphiloehii æqualis Basilio esse putatur, cum aliqua illic habeantur, quæ illi minus convenire videntur. » Idem in Annalibus, tomo IV, varios in Vita hac nævos notat, quos singulos hic suis locis indicabo, ut magno hoc censore sincera ab interpolatis discernas.

Jam olim Glycas, cum videret hanc Vitam Amphiloehii nomine circumferri, eam Amphiloehio adjudicavit, hoc potissimum argumento: « Quanquam, inquit (*Glyc., iv part. Annal.*), perscriptum reperimus in libro de sancti Basilii miraculis, quæ magnus

ille vir Amphiloehius litteris commendasse perhibetur, mandato perpetuæ Virginis Deiparæ per sanctum Mercurium, Magni Basilii precibus, desertorem hunc trajectum fuisse: non tamen hæc narratio meretur, ut ei continuo fidem adhibeas. Quam ob rem istud? quoniam in eodem scripto legimus Magnum Basilium Cæsareæ pontificem id temporis fuisse, cum eas regiones imperator improbissimus contra Persas expeditione suscepta peragraret. At vero aliter eximius ille Gregorius cognomento Theologus memoriæ prodidit. Nam si Basilium, hoc ita narrante, in Ponto degebat sub initium imperii Valentis, qui aliquanto post tempore regnavit, cum Cæsareæ pontifex esset Eusebius; multo minus Juliano imperante Basilium antistitis munere fungebatur. De quo satis evidenter apparet Julianum iter per Cappadociam facientem, neque Basilium istic pontificem reperisse, neque ipsius ecclesie minatum esse. Consimili modo nec precatus est hoc nomine Deum Basilium pontifex, nec ad tollendum e medio desertorem Mercurius ille Christi testis fuit ablegatus. Quippe si hoc pacto res gesta fuisset, obscurum non esset in hodiernum usque diem, a quo Julianus telo conflixit fuerit. Nam jaculo trajectum constat, auctore facti prorsus incognito. »

Cujus sententiæ etsi Baronius, tomo IV, anno Christi 363, accedat: « At ipse tamen, inquit, Glycas haud in eo nobis probari potest, cum eam ob causam, quod ea commentitia Amphiloehii nomine scripta haberentur, derogat penitus fidem historiæ, quæ auctoritate Helladii citati a Damasceno (*Damasc., de Imagin., orat. 1*), quem ipse non vidit, aliter tamen rem gestam recitantis, egregie testata redditur. »

Quidquid sit de dissensione narrationis ab Helladio et Amphiloehio instituta (si tamen diversorum auctorum ea sit narratio, et non potius Amphiloehius Helladium integre expresserit, quem Damascenus compendiose citat), certe in hac Ursi interpretatione ea historia non comparet, ut ejus rationem reddere minime cogamur.

Etsi certior et solidior Vita Basilii ex ipsius et Gregorii Nazianzeni scriptis et aliis synchronis auctoribus colligi possit, quod fere in Annalibus suis præstat Baronius, et jam præ manibus habet doctorum Ecclesie, aliorumque aliquot Vitas noster Petrus Halloix; quia tamen nobis nunc propositum fuit, non quid de quoque sancto undecunque indagari possit, hic exprimere, sed potius Vitas Patrum, quæ loties typis excusæ sunt, et in multorum manibus versantur, atque a doctis viris citantur, recensere, dubia in iis explicare, notare apocrypha; permisi hanc quoque Vitam inter cæteras suam tenere locum, præmittens tamen hanc Baronii monitionem, quam habet tomo IV, anno Christi 378, Damasi papæ 12, Valentis 15, Gratiani 12, Valentiniani imp. 3:

« Quæ Amphiloehii falso nomine fertur Vita Basilii, haud digna satis habetur, quæ eruditorum auribus ingeratur, nisi adeo sint perspicaces, qui in eis quæ sint vera a falsis disquirere ac discernere valeant. Complura enim ibi vera esse, inficias nemo iverit, ut ea præsertim quæ ab ambobus Gregoriis, Nazianzeno atque Nysseno, necnon ex Ephræm esse noscuntur accepta, vel ab Helladio mutuata est auctor. » Hactenus Baronius.

(3) *Ursi.*] Baronius, ad Martyrologium Romanum, 4 Januarii: « Dedit, inquit (Vitam Basilii ab Amphiloehio, ut creditur, scriptam) Latinitati Ursus S. R. E. subdiaconus, cujus præfationem, quæ desideratur in cæteris, legimus in veteri manuscripto Codice nostræ bibliothecæ, quam possidemus liberalitate piæ me-